

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA STATISTIKY

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

**STATISTICKÁ ANALÝZA ÚROVNĚ POJISTNÉHO TRHU
V ČESKÉ REPUBLICĚ A JEHO PERSPEKTIVY**

Bc. Václav Velík

© 2015 ČZU v Praze

1 SOUHRN

Pojišťovnictví patří mezi dynamická odvětví, kde je nutná pružná reakce na každou aktuální změnu. Přizpůsobování se na změny ekonomické, legislativní, sociální či změny samotných rizik je důležité pro správné fungování samotného pojistného trhu. Podoba a struktura trhu je ovlivněna různými faktory. Na základě analýzy úrovně pojistného trhu, především jeho hlavních ukazatelů, kterými jsou předepsané pojistné, pojistné plnění, pojištěnost a předepsané pojistné na jednoho obyvatele, diplomová práce popisuje vývoj i současný stav českého trhu v oblasti životního a neživotního pojištění v porovnání s pojistným trhem v Evropě a ve světě. Za pomoci analýzy charakteristiky časové řady hodnotí jejich vývoj a dle trendové funkce určuje budoucí trend jednotlivých hlavních ukazatelů trhu v České republice. Analýzou dotazníkového šetření v oblasti životního pojištění v ČR zjišťuje jeho oblibu a preference u účastníků šetření podle pohlaví a rodinného stavu.

Klíčová slova: pojistný trh, pojišťovnictví, pojišťovací instituce, životní pojištění, neživotní pojištění, riziko, škoda, ukazatelé úrovně pojistného trhu, předepsané pojistné, pojistné plnění, statistická analýza a dotazníkové šetření.

2 CÍL a METODIKA PRÁCE

Cílem diplomové práce je charakteristika dosavadního vývoje pojistného trhu v České republice v oblasti životního a neživotního pojištění na základě analýzy úrovně jednotlivých ukazatelů pojistného trhu a určení celkové úrovně srovnáním s pojistným trhem v Evropě a ve světě. Za pomoci analýzy elementárních charakteristik časové řady bude zhodnocen jejich vývoj s ohledem na různé ovlivňující faktory a dle trendové funkce bude určen budoucí trend jednotlivých ukazatelů trhu v České republice. Analýza dotazníkového šetření v oblasti životního pojištění poslouží ke zjištění jeho obliby a preferencí u vybraných skupin účastníků dotazníkového šetření.

Pro praktická východiska a cíle bylo použito statistických metod z oblasti časových řad, včetně jejich následné extrapolace, indexní analýzy a analýzy závislosti kvalitativních znaků. Ke zpracování statistických dat i extrapolací byl použit statistický program STATISTICA v. 12.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE a CHARAKTERISTIKA

Literární rešerše poskytuje informace o základních pojmech z oblasti pojistného trhu, pojišťovnictví, relevantní legislativy a objasňuje termíny pojišťovací instituce, životní pojištění, neživotní pojištění, riziko, škoda, ukazatelé úrovně pojistného trhu, předepsané pojistné, pojistné plnění atd. Jednotlivé pojistné trhy mají své charakteristiky.

4 PRAKTICKÁ ČÁST a ZÁVĚR

Pojistný trh jako dynamicky se rozvíjející odvětví finančního sektoru zaujímá dlouhodobě oprávněné místo a postavení v rámci celé ekonomiky. Podoba a struktura tohoto odvětví je ovlivněna různými faktory. Světový i evropský trh, kterého je Česká republika součástí, nelze považovat za homogenní, jelikož se v něm projevují markantní regionální rozdíly.

Na pojistném trhu v roce 2013 s ukazatelem celkový objem předepsaného pojistného v České republice došlo k meziročnímu mírnému růstu o 1,9 % proti předchozímu období. K porovnání je větší růst v Evropě o 6,3 % a ve světě menší jen o 0,6 %. Na světovém trhu zpomalilo tempo růstu proti minulému období, především z důvodu nižší poptávky po životním pojištění na mimoevropských ekonomicky vyspělých trzích. V oblasti životního pojištění došlo k meziročnímu poklesu u tohoto ukazatele v ČR o 0,6 % a ve světě o 0,5 %. V Evropě byl nárůstu o 8 %. Na trh s životním pojištěním v ČR se dostává mírná stagnace, i když dlouhodobě se oblast životního pojištění drží v kladných číslech, převážně díky jednorázovým placeným produktům. Počet nových smluv s jednorázovým pojištěním se navyšuje, ale naopak průměrná částka pojistného se snižuje a to vede ke stagnaci na trhu s tímto pojištěním. V oblasti neživotního pojištění zaznamenaly všechny trhy kladnou meziroční změnu proti předcházejícímu období. V ČR je růst o 4,2 %, v Evropě o 4 % a ve světě o 2,1 %. Průměrné tempo růstu u celkového předepsaného pojistného mezi lety 2007 - 2013 je pro ČR 3,7 %, Evropu - 0,5 % a svět 2,3 %. Na trhu s životním pojištěním pak pro ČR 5,5 %, Evropu - 1,5 % a svět 1,4 %. U neživotního pojištění je to pro ČR 2,4 %, Evropu 1 % a svět 3,4 %. Česká republika zaznamenala ve sledovaném období největší růst v celkovém předepsaném pojistném i v oblasti životního pojištění, což svědčí o lepším vývoji českého pojistného trhu i v době světové ekonomické krize po roce 2007 oproti ostatním trhům.

V roce 2013 ukazatel předepsané pojistné na jednoho obyvatele pro trh s životním pojištěním je v ČR skoro na stejné výši ročního objemu jako pojistné ve světě. V oblasti neživotního pojištění se hodnoty v porovnání s rokem 2000 nejvíce znásobily v ČR (více než třikrát) proti ostatním trhům a předepsané pojistné na jednoho obyvatele se dostalo i nad hodnotu celosvětového průměru. Průměrné tempo růstu v letech 2007 – 2013 je v ČR 3,1 %, v Evropě - 1,1 % a ve světě 1,2 %. V České republice je největší tempo růstu. U dalšího ukazatele pojištěností v roce 2013 v sektoru životního a neživotního pojištění se hodnoty proti roku 2007 příliš nezměnily. V ČR je celková pojištěnost na 4 %, v Evropě na 6,8 % a ve světě na 6,3 %. V letech 2007 - 2013 se v ČR pojištěnost celkově zvýšila, proti poklesu na evropském i světovém pojistném trhu jak dokládá srovnání poměru hodnoty roku 2013 k roku 2007 (Index pro ČR je 1,08 ; pro Evropu 0,85 a pro svět 0,84). Česká republika se dlouhodobě přibližuje

úrovni pojistného trhu k vyspělým světovým i evropským trhům (porovnáním ukazatelů), ale jde to zatím pomalu, i přes dynamičtější kladný vývoj v naší zemi. Celkově však stále ČR proti vyspělým trhům v celkovém srovnání zaostává. Pokud by se jim chtěla více přiblížit, je nutné neustále zlepšovat pojistné i ekonomické hodnoty.

Vývoj na českém pojistném trhu dle vypočtených hodnot a nastínění budoucího trendu (za nemněné situace na trhu) pro léta 2014 - 2016 u jednotlivých ukazatelů vypadá následovně. Celkový objem předepsaného pojistného počítá s poklesem. Bodový odhad pro rok 2014 je 146,8 mld. Kč, rok 2015 je 142 mld. Kč a rok 2016 už jen 135 mld. Kč. V oblasti životního pojištění je optimističtější výhled s mírným růstem (2014: 75.306 mil. Kč, 2015: 76.044 mil. Kč a 2016: 76.046 mil. Kč). Naproti tomu v oblasti neživotního pojištění je prognóza strmějšího propadu. Hodnoty jsou pro rok 2014 71,5 mld. Kč, rok 2015 65,9 mld. Kč, rok 2016 jen 58,9 mld. Kč. U vyplaceného pojistného plnění v ČR se předpokládá růst. Pro rok 2014 je vypočten odhad na 94,4 mld. Kč, rok 2015 99 mld. Kč a pro rok 2016 103,7 mld. Kč. Na skutečný vývoj hodnot vyplaceného pojistného po roce 2013 budou mít vliv chystané legislativní změny v životním i neživotním pojištění z roku 2014. Podíl životního pojištění na předepsaném pojistném je v ČR nižší než podíl neživotního pojištění, i když tento trend se z dlouhodobého hlediska mění a předpoklad je, že se bude podíl životního pojištění zvyšovat jako je to na evropských i světových trzích. Záleží na celé koncepci důchodových opatření vlády, zda zahrne i pojištění jako prioritu. V neposlední řadě růst pojištěnosti u nás je závislý i na marketingové strategii jednotlivých pojišťovacích subjektů, jak dokážou spotřebitele oslovit. Celková pojištěnost a pojištěnost v oblasti neživotního pojištění by měly mírně klesat za odhadnuté období. Naopak u životního pojištění má pojištěnost mírnou rostoucí tendenci do budoucna. Pro rok 2014 je celková pojištěnost odhadnuta na 3,985 %, 2015 na 3,980 % a 2016 na 3,979 %. V oblasti životního pojištění pro rok 2014 1,89 %, 2015 1,91 % a 2016 1,93 %. Pojištěnost v oblasti neživotního pojištění má hodnoty pro rok 2014 2,102 %, 2015 2,077 % a rok 2016 2,058 %. Předepsané pojistné na jednoho obyvatele očekává v roce 2014, dle trendové funkce, nárůst zaplaceného pojistného. Jelikož je tento ukazatel závislý na vývoji měnového kurzu k USD či Euru pro danou zemi, je prognóza vypočtena jen pro rok 2014 na hodnotu 15.031,85 Kč a s 95 % pravděpodobností bude skutečná hodnota v intervalu mezi 14.779,18 Kč a 15.284,52 Kč. Předpokladem je, že i nadále bude tento ukazatel růst s ohledem na ekonomický vývoj v následujících letech u nás. Jako jeden z dalších ukazatelů škodovost má předpovězen růst. V roce 2014 bude hodnota na 61,9 %. U životního pojištění je škodovost odhadnuta na 73,6 % a u neživotního pojištění bude škodovost 64 %. Na vývoj českého pojistného trhu u nás budou mít vliv i evropské směrnice, hlavně z pohledu legislativního.

Vzhledem k velkému počtu institucí a pojišťovacích makléřů všeho druhu, zde převládá silná konkurence jak v oblasti životního, ale i neživotního pojištění. Tento trend se výhledově pravděpodobně měnit nebude. Pro spotřebitele je to pozitivní z důvodu snižování cen pojistného.

Oblibu životního pojištění a jeho preference u některých skupin obyvatelstva řešilo dotazníkové šetření s ohledem na důležitost životního pojištění jako nástroje na zvýšení celkové úrovně pojistného trhu do budoucna u nás. Dle odpovědí na toto téma je zřejmé, že nasycenost trhu není úplná a ještě je zde množství lidí, kteří nemají založené životní pojištění v jakékoliv formě. Preference po jednotlivých produktech se odvíjí podle pohlaví i rodinného stavu, například ženy mají více založených smluv s životním pojištěním než muži a svobodní lidé se zajímají o pojištění méně než ostatní typy rodinného stavu. Doporučením pro pojišťovací společnosti je zacílení na určité skupiny obyvatelstva s individuální nabídkou. Ne vždy jsou jednotlivé produkty životního pojištění vhodné pro všechny skupiny obyvatelstva. Celkové odpovědi v šetření kopírovaly statisticky podložené výsledky celorepublikového průměru v oblasti pojišťovnictví či průzkumy veřejného mínění.

Česká republika jako člen EU, na základě vypočteného trendu jednotlivých ukazatelů úrovně trhu pro další období, by se měla i nadále přibližovat úrovni evropského i světového pojistného trhu, jelikož jejich vývoj není také přímočarý a existují zde vývojové dlouhodobé tendence a ovlivňující faktory.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Hlavní tištěné a internetové zdroje:

- [1] Anděl, Jiří. *Statistické metody*. 4. vydání. Praha: Matfyzpress, 2007, ISBN 978-80-7378-003-6
- [2] Böhm, Arnošt a Mužáková, Karina. *Pojišťovnictví a regulace finančních trhů*. 1.vyd. Praha: Professional Publishing, 2010, ISBN 978-80-7431-035-5
- [3] Čejková, Viktória. *Pojistný trh*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2002, ISBN 080-247-0137-5
- [4] Čejková, Viktória a Nečas, Svatopluk. *Pojistný trh*. 1. vyd. Brno: MU ESF v Brně, 2005, ISBN 80-210-3661-3
- [5] Čejková, Viktória a Nečas, Svatopluk. *Pojišťovnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2006, ISBN 80-210-3990-6
- [6] Daňhel, Jaroslav a kol. *Pojistná teorie*. 2. vydání. Praha: Professional Publishing, 2006, ISBN 80-86946-00-2
- [7] Ducháčková, Eva. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. 3. vyd. Praha: Ekopress, 2009, ISBN 978-80-86929-51-4
- [8] Ducháčková, Eva a Daňhel, Jaroslav. *Pojistné trhy*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2012, ISBN 978-80-7431-078-2
- [9] Hindls, Richard a kol. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. 2. vydání. Praha: Management press, 2000, ISBN 80-7261-013-9
- [10] Hradec, Milan a kol. *Pojištění a pojišťovnictví*. 1. vydání. Praha: VŠFS, 2005, ISBN 80- 86754-48-0
- [11] Hradec, Milan a Zárybnická, Jana. *Vybrané statě z pojišťovnictví*. Praha: VŠFS, 2003, ISBN 80- 86754-09-X
- [12] Janota, Jiří. *Pojištění a management majetkových podnikatelských rizik*. Praha: Professional Publishing, 2004, ISBN 80-86419-64-9
- [13] Jílek, Josef. *Finanční trhy*. 1. vyd. Praha: GRADA Publishing, 1997, ISBN 80-7169-453-3
- [14] Půlpán, Karel a kol. *Slovník bankovní, pojišťovnické a kapitálových trhů*. 1. vyd. Praha: Public History, 1998, ISBN 80-902193-2-2
- [15] Škopová, Věra. *Pojistné právo*. Praha: VŠE, 1997, ISBN 80-7079-488-7
- [16] Svatošová, Libuše a kol. *Zdroje a zpracování sociálních a ekonomických dat: učební texty*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF, 2004, ISBN 80-213-1189-4
- [17] Svatošová, Libuše a Kába, Bohumil. *Statistické metody II*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF, 2008, ISBN 978-80-213-1736-9
- [18] Česká národní banka [on/line]. *Základní ukazatele o sektorech finančního trhu* [cit 30.9.2014]. Dostupné z WWW.: http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/
- [19] Ministerstvo financí ČR [on/line]. *Právní rámec* [cit 3. 3. 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/regulace/pojistovnictvi/pravni-ramce>
- [20] Ministerstvo spravedlnosti ČR [on/line]. *Nový Občanský zákoník* [cit 5. 5. 2014]. Dostupné z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/>
- [21] Portál veřejné správy ČR [on/line]. *Zákon o pojišťovnictví* [cit 2. 3. 2014]. Dostupné z WWW: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakonPar.jsp?idBiblio=69215&nr=277~2F2009&rpp=15#local-content>

Ostatní tištěné a internetové zdroje:

- * Louda, Zdeněk. *Řešené příklady v systému Statistica*. 1. vyd. Praha: ČZU PEF, 2004, ISBN 80-213-1239-4
- * *Česká asociace pojišťoven* [on/line]. Dostupné z WWW.: <http://www.cap.cz>
- * *Český statistický úřad* [on/line]. Dostupné z WWW.: <http://www.czso.cz>
- * *Eurostat statistics database* [on/line]. Dostupné z WWW.:
<http://ec.europa.eu/eurostat>
- * *Portál EU* [on/line]. Dostupné z WWW: http://europa.eu/index_cs.htm
- * *Publikace Sigma World insurance* za jednotlivé roky od Swiss Re [on-line] Dostupné z WWW: <http://www.swissre.com>